

УДК 336.17 (075)

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА КРИМУ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ

Вячеслав Валентинович АНІСИМОВ

к.і.н., доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університету банківської справи»

E-mail: anissimovv@ukr.net

Анотація. Створено хронологію та досліджено процес захоплення Російською Федерацією української банківської системи на території Автономної Республіки Крим. Висвітлено діяльність Національного банку України по блокуванню протиправних заходів окупантів. Вивчено процеси, що стали поштовхом до захоплення українських банків, висвітлено їх ініціаторів та учасників. Подано висновки щодо наслідків окупації для розвитку банківської системи України.

Аннотация. Создана хронология и исследован процесс захвата Российской Федерацией украинской банковской системы на территории Автономной Республики Крым. Освещена деятельность Национального банка Украины по блокированию противоправных действий оккупантов. Изучены процессы, которые стали толчком для захвата украинских банков, освещены их инициаторы и участники. Предложены выводы о последствиях оккупации для развития банковской системы Украины.

Ключові слова: *Україна, Російська Федерація, Крим, Національний банк України, окупація, банківська система, територіальне управління.*

Ключевые слова: *Украина, Российская Федерация, Крым, Национальный банк Украины, оккупация, банковская система, территориальное управление.*

Постановка проблеми. Окупація Автономної Республіки Крим (АРК) Російською Федерацією створила складну міжнародну проблему, що має ряд аспектів: політичних, економічних, юридичних, безпекових тощо. Серед економічних аспектів слід виділити ситуацію в банківському секторі, яка призвела до знищення банківської системи України в Криму, закриття відділень українських банків, захоплення окупантами банківських активів, масове звільнення банківських працівників. Все це зумовлює необхідність вивчення та аналізу ситуації, що склалася.

Аналіз останніх публікацій показує, що на даний час внаслідок незавершеності процесу окупації Криму Російською Федерацією, переговорних процесів, які переважно відбуваються не публічно, складно реконструювати процес захоплення Російською Федерацією українських банків на території Автономної Республіки Крим. Фактично відсутні наукові дослідження за цією проблематикою. Разом з тим, наявна джерельна база у вигляді повідомлень інформаційних агентств та нормативно-правових актів, опублікованих державними органами України,

Російської Федерації, офіційних заяв українських банків, банкірів, офіційних заяв представників влади Криму, дають можливість у загальному вигляді здійснити історичну реконструкцію.

Мета статті. На основі вивчення існуючої джерельної бази, реконструювати хронологію процесу захоплення Російською Федерацією банківської системи України на території Автономної Республіки Крим, проаналізувати діяльності Національного банку України по блокуванню протиправних заходів окупантів та визначити наслідки окупації Криму для розвитку банківської системи України.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Автономна Республіка Крим з часу її створення Верховною Радою України у вересні 1994 року, була одним із головних центрів проросійського сепаратизму в Україні. Цей сепаратизм постійно підживлювався перебуванням на Кримському півострові російських військ та ВМФ, гучними заявами представників російської влади про начебто існуючу «історичну несправедливість» передачі Кримської області до складу України у 1954 році та «незаконність» перебування Криму у складі

незалежної України, фінансуванням Росією проросійських сепаратистських організацій в Криму. Тому закономірно, що ослаблення української центральної влади на початку 2014 року, було використане проросійськими місцевими діячами Криму для відокремлення півострова від України.

Одним з головних завдань російського сепаратистського руху в Автономній Республіці Крим було створення власного банківського регулятора. Ще у 1994 році в автономії було зроблено спробу запровадити власну дворівневу банківську систему, що складалася з Республіканського банку Криму та підлеглих до нього комерційних банків. Центральний банк Криму мав бути незалежним від банківської системи України і Національного банку України [1]. Проте тоді цей намір сепаратистам зреалізувати не вдалося. Після року існування, Республіканський банк Криму був перетворений на територіальне управління Національного банку України в АРК, а банківська система автономії стала складовою частиною банківської системи України.

З початком «гібридної» війни Російської Федерації проти України в лютому 2014 року, кримськими сепаратистами було поновлено процес, спрямований на виведення з-під контролю України банківської системи в АРК. Після окупації російськими військовими Криму, нелегітимна влада АРК 17 березня 2014 року провела фіктивний референдум щодо приєднання Криму до Росії, одразу після якого Крим був прийнятий до складу Російської Федерації зі статусом республіки. Ці заходи супроводжувалися проведенням позачергового пленарного засідання Верховної Ради Криму, більшість депутатів якого проголосувала за створення з 17-го березня 2014 року Банку Криму.

Верховна Рада АРК утворила Банк Криму і затвердила тимчасове положення про нього, а також проголосила російський рубль національною валютою на рівні з гривнею. Відповідно до тимчасового положення, основними цілями діяльності Банку Криму були проголошені: захист і забезпечення сталості грошового обігу; розвиток і зміцнення банківської системи; забезпечення ефективного і безперервного функціонування системи розрахунків. Банк Криму без стягнення комісійної винагороди повинен був здійснювати операції з коштами бюджету Криму, місцевих бюджетів і позабюджетних фондів Криму, а також операції по обслуговуванню державного боргу Криму.

Банк Криму визначався як підзвітний Верховній Раді АРК і в межах повноважень, наданих йому Конституцією Республіки Крим і законами, незалежний у своїй діяльності [2]. Миколай Барилюк, що очолив строком на 5 років створений окупантами Банк Криму, деякий час був віцепрезидентом Асоціації «Кримський банківський союз», а також керував філією Кримського центрального відділення «Промінвестбанку». У 2007 році на позачергових виборах до Верховної Ради, М. Барилюк балотувався до парламенту від Партії національно-економічного розвитку України (ПНЕРУ) під 7-м номером. Але партія не мала підтримки виборців [3].

Щоб запобігти протиправним діям окупантів, 17 березня 2014 НБУ заблокував у системі електронних платежів (СЕП) всі філії комерційних банків півострова, котрі здійснювали фінансову діяльність через Кримське обласне управління НБУ. Нацбанк перекрив як вхідні, так і вихідні платежі. Казначейства у Сімферополі, а також м. Севастополі були повністю відключені від системи електронних платежів ще 14 березня 2014. Проте, це не зупинило окупантів [4].

Насадження російського режиму в Криму розгорнулося прискореними темпами не лише військово-політичними, а й економічними засобами, зокрема за допомогою запровадження в обіг російського рубля. Вже 20 березня 2014 року спікер кримського парламенту Володимир Константинов повідомив про введення з 24 березня 2014 року в офіційний обіг російського рубля: «Рубль вже тут. З понеділка 24 травня весь обіг буде в рублях. Виплати пенсій, зарплат будуть здійснюватися в рублях», – сказав він. В. Константинов підкреслив, що під час перехідного періоду на території Криму як платіжний засіб будуть використовуватися дві валюти – російський рубль і українська гривня [5].

Із цього часу розпочався також процес насадження російських правових норм, що мали регламентувати банківську діяльність на Кримському півострові. З 21 березня 2014 року Федеральним конституційним законом РФ від № 6-ФКЗ «Про прийняття до Російської Федерації Республіки Крим і утворення у складі Російської Федерації нових суб'єктів – Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя» визначалося, що відповідно до ст. 16 про організацію грошового обігу на територіях Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя, «1. Грошовою одиницею на територіях Республіки Крим і міста федерального

значення Севастополя є рубль. 2. До 1 січня 2016 року на територіях Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя допускається обіг національної грошової одиниці України – гривні і здійснення розрахунків у готівковій і безготівковій формах у гривнях.»

Статтею 17 «Про організацію банківської діяльності на територіях Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя», цього ж закону передбачалося, що «на територіях Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя ...банківські операції здійснюються банками, що мають ліцензію банку Росії, за виключенням випадку, передбаченого частиною 2 цієї статті. До 1 січня 2015 року на територіях Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя банки, що мають ліцензію Національного банку України, діючу за станом на 16 березня 2014 року, зареєстровані і (або) здійснюють банківську діяльність на цих територіях, можуть проводити банківські операції з урахуванням особливостей, встановлених законодавством Російської Федерації. Указані банки можуть отримати до 1 січня 2015 року ліцензію Банку Росії в порядку й на умовах, встановлених законодавством Російської Федерації. З дня прийняття до Російської Федерації Республіки Крим і утворення у складі Федерації нових суб'єктів Банк Криму і Банк Севастополя (у випадку їх створення) перетворюються на територіальні установи Банку Росії» [6].

Таким чином, всупереч чинному законодавству України, кримські колаборанти спільно з російською окупаційною адміністрацією розпочали формування на території України ще одного банківського регулятора. Як зазначав М. Барилук, «Банк Криму буде займатися організацією готівкового обігу, організацією системи рефінансування діючої банківської системи, наглядом за банківськими установами республіки, їх ліцензуванням і анулюванням ліцензій. Наразі набираються працівники, накопичується інформація про загальну ситуацію. Зараз Банком Криму спільно з кримським урядом ведеться робота по систематизації і відпрацюванню документів, стосовно регулювання грошово-кредитних відносин на території Республіки Крим. Введення кримського рубля на території Криму, на сьогоднішній день, потребує великих витрат коштів і часу» [7].

У цій ситуації, 21 березня 2014 року НБУ

на звернення Державної казначейської служби України був змушений заборонити проведення будь-яких платежів по рахункам Головного Управління Державної казначейської служби України в Автономній Республіці Крим, що були розміщені в ПАТ «Чорноморський банк реконструкції і розвитку» (ЧБРР). Фактично з цього часу всі українські банки втратили не тільки можливість перевести грошові кошти на рахунки кримського казначейства, але й прийняти платежі від нього. Цей захід було здійснено «з метою дотримання порядку казначейського обслуговування державного і місцевого бюджетів», – говорилося у листі Генерального департаменту інформаційних технологій і платіжних систем НБУ. У листі зазначено, що будь-які платежі за вказаними рахунками будуть відбраковані як помилкові [8]. Таким чином, НБУ заблокував можливість окупаційної влади Криму здійснювати банківські операції.

Ілюзії кримських сепаратистів щодо можливості мати на півострові власний центральний банк були знищені самою російською окупаційною владою, яка вирішила більше не прикривати анексію Криму гаслами про його «незалежність». Наказом від 25 березня 2014 року № ОД-394 Центробанк Росії позбавив Крим самостійності. Голова ЦБ РФ Єльвіра Набіулліна затвердила нову структуру регулятора, відповідно до якої з 1 квітня 2014 року в структурі Центрального Банку РФ створювалися два нових територіальних відділення по Криму і Севастополю, затверджені додатково двома наказами № ОД-459 і №ОД-460. Як впливає з документів, Банк Криму і Банк міста Севастополя, мали проіснувати ще місяць. Після визначення структури та штатного розпису нових територіальних відділень, обидва банки ліквідовувалися [9].

Не маючи змоги на початковому етапі окупації повністю відмовитися від української нормативно-правової бази, не легітимна російська окупаційна влада була змушена використовувати її та посилатися на неї у своїх офіційних рішеннях. Наприклад, у наказі першого заступника ЦБ РФ О.Ю Сімановського №53-Т від 1 квітня 2014 року «Про відкриття банківських рахунків, рахунків за вкладами (депозитами) на території Республіки Крим і території міста федерального значення Севастополя», зазначено, що «відповідно до ст. 12 Федерального конституційного закону від 21 березня 2014 року №6-ФКЗ «Про прийняття до Російської Федерації

Республіки Крим і утворення у складі Російської Федерації нових суб'єктів – Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя» на території Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя діють документи, видані державними й іншими офіційними органами України» [10].

Щоб остаточно захопити контроль над банківською системою України на території Криму, голова Центрального банку Російської Федерації Е.С.Набіулліна 3 квітня 2014 року видала наказ № ОД-525 «Про висунення вимог Банку Росії про надання реєстру зобов'язань перед кредиторами і вкладниками у відповідності до Федерального закону «Про особливості функціонування фінансової системи Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя на перехідний період». У додатку до наказу Е.С.Набіулліна висуває незаконну вимогу не пізніше 11 квітня 2014 року надати ЦБ РФ в електронному вигляді реєстр зобов'язань перед кредиторами і вкладниками за станом на кінець операційного дня 1 квітня 2014 року: банкам, зареєстрованим на території Республіки Крим і (або) території міста федерального значення Севастополя, що мають ліцензію Національного банку України, діючу за станом на 16 березня 2014 року, місцем перебування котрих є територія Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя; філіям, відділенням, іншим структурним підрозділам, розташованим на території Республіки Крим і (або) території міста федерального значення Севастополя, що мають ліцензію Національного банку України, діючу за станом на 16 березня 2014 року, місцем перебування котрих є територія Республіки Крим і міста федерального значення Севастополя» [10].

Анексія Криму та спроби формування Росією в Криму власного регулятора призвели до порушення нормальної роботи банків, до руйнування банківської системи України на території півострова. Тому більшість банків були змушені частково або повністю призупинити свою діяльність на території Криму. У відповідь на це, російська влада почала погрожувати банкам. Як зазначалося у згаданому вище наказі Е.С. Набіулліної, у разі «надходження до Банку Росії скарг клієнтів на дії банку, відокремленого структурного підрозділу; виявлення інших факторів, що свідчать про наявність у діяльності банку, відокремленого структурного підрозділу загрози інтересам кредиторів і вкладників», Банк Росії при надходженні до

нього запиту некомерційної організації «Фонд захисту вкладників» (далі - Агент), створеної у відповідності з Федеральним законом від 2 квітня 2014 року № 39-ФЗ «Про захист інтересів фізичних осіб, що мають вклади в банках і відокремлених структурних підрозділах банків, зареєстрованих і (або) діючих на території Республіки Крим і (або) території міста федерального значення Севастополя», Департамент ліцензування діяльності і фінансового оздоровлення кредитних організацій передає реєстр банку, відокремленого структурного підрозділу до державної корпорації «Агентство по страхуванню вкладів» для наступної передачі Агенту [11].

Фактично мова йде про неправомірне захоплення окупантами під приводом захисту інтересів вкладників реєстрів комерційних банків та передачу їх незаконній установі, організованій російською владою для захоплення активів та майна українських банків. В умовах що були штучно створені Центральним банком Росії, під загрозою захоплення опинилися майже всі банки, що діяли на території Криму. Проте ЦБ РФ не задовольнився цією погрозою і вже наступного дня 4 квітня 2014 року в.о. голови ЦБ РФ (Банк Росії) О.Ю. Симановський видав наказ № ОД-561 «Про припинення діяльності відокремлених структурних підрозділів банків, що діють на території Республіки Крим і (або) території міста федерального значення Севастополя», яким наказував «приймати заяви і документи кредиторів (вкладників) банку, що діє території Республіки Крим і (або) території міста федерального значення Севастополя [...] Головному управлінню ЦБ РФ по Краснодарському краю [...] доручити комітету банківського нагляду Банку Росії приймати рішення про припинення діяльності відокремлених структурних підрозділів банків, що діють на території Республіки Крим і (або) території міста федерального значення Севастополя» [12]. Отже, окупаційна влада відразу взяла курс на ескалацію конфлікту в банківській сфері, замість пошуку порозуміння. Банкам було висунуто ультиматум, наслідком якого могло бути лише їхнє закриття на території півострова.

Видавлюючи з Криму українські банки, ЦБ РФ не забув завчасно підготувати ґрунт для приходу на півострів російських банків. Ще 27 березня 2014 року наказом №ОД-435 Ельвіра Набіулліна затвердила тимчасовий прискорений порядок відкриття на території півострова філій

російських банків. ЦБ сподівався, що російські банки швидко розширять свою присутність у Криму [13]. Проте, як відомо це не відбулося через загрозу міжнародних санкцій.

Закономірною відповіддю на дії російської окупаційної влади стала постанова №260 Національного банку України від 6 травня 2014, якою НБУ заборонив банкам України здійснювати діяльність в Криму до завершення російської окупації: «Правління НБУ було змушене 6 травня 2014 прийняти рішення (тимчасово до закінчення окупації) припинити подальшу діяльність українських банківських установ та їх відокремлених підрозділів на вказаній території», – зазначається в повідомленні НБУ. НБУ затвердив таке рішення, оскільки не має можливості здійснювати банківське регулювання і нагляд, валютний контроль і державний фінансовий моніторинг за діяльністю банків в Криму. Окупація території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя порушила роботу банківської системи в регіоні, що призвело до виникнення загрози інтересам вкладників і інших кредиторів банків [14].

НБУ нагадує, що відповідно до ст. 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України», відповідальність за відшкодування матеріальної шкоди, вчиненої в результаті тимчасової окупації юридичним і фізичним особам, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, у повному обсязі покладається на державу, що здійснює окупацію [15].

Постановою №260 НБУ фактично закрив питання бути чи не бути в Криму українським банкам. В умовах, створених російськими окупантами, вже в першій половині березня 2014 року українські банки практично перестали працювати в Криму, а 13 травня 2014 Центробанк РФ заборонив першим шести українським банкам працювати на території Криму і Севастополя. Під приводом захисту інтересів вкладників, які були порушені через фактичну зупинку роботи філіалів банків, заборона на діяльність була введена стосовно підрозділів київських «Терра Банку», «Фінанси і кредит», «Фінансова ініціатива», «Авант-банку», одеського «Фінростбанку» та дніпропетровського «Акцент-банку». 26 травня 2014 Центробанк Росії припинив діяльність ще дев'яти підрозділів українських банків в окупованому росіянами Криму. Припинили діяльність «Ощадбанк»,

«Марфін Банк», Укрсоцбанк, УкрСиббанк, Дельта Банк, «Форум», CityCommerce Bank, АвтоКрАЗБанк, Платинум Банк. Нині ці та інші банки припинили свою діяльність в Криму і не мають намірів її відновлювати до закінчення окупації [16].

Окремою ганебною сторінкою політики російської окупаційної влади, що потребує свого дослідження, стало захоплення 8 травня 2014 будівлі Головного управління НБУ в АРК і блокування активів НБУ на 4,6 млрд грн, у тому числі готівки на 3,9 млрд. грн. та викрадення окупантами зі сховищ кримського «Ощадбанку» 300 кг золота та дорогоцінних виробів. Центробанк РФ прийняв рішення зарахувати кошти НБУ до своїх золотовалютних резервів та запропонував «Ощадбанку» передати йому все майно. Готівкові кошти зі сховища НБУ після низки переговорів на найвищому політичному рівні нині повернуті до України, а щодо золота та дорогоцінних виробів триває розслідування Генеральної прокуратури України. У НБУ не виключають судового позову з метою відшкодування збитків, завданих окупантами: «Нацбанк залишає за собою право на судове врегулювання, відшкодування витрат і збитків, заподіяних діями представників окупаційних установ АР Крим» [14].

Висновки. Окупація Криму Російською Федерацією має наслідком знищення банківської системи України в Криму, закриття відділень українських банків, захоплення окупантами банківських активів. Інструментами анексії та насадження російського окупаційного режиму в Криму спочатку стало утворення Банку Криму, який мав відіграти роль банківського регулятора. Важлива роль у захопленні та пограбуванні банківської системи України в Криму належить Центральному Банку Російської Федерації. Через протиправні дії Центрального банку РФ на території Криму Україна втратила активи НБУ, Ощадбанку і приватних фінансових установ. За попередніми оцінками НБУ, втрати української банківської системи в Криму становлять близько 22 млрд. грн., що значно менше реальної суми. Лише кримський кредитний портфель перевищував 20 млрд. грн., а на півострові залишилося багато банківської техніки, автомобілів та захоплених окупантами приміщень. Окрім того, необхідно поррахувати втрачену вигоду, розмір якої постійно зростає через незавершеність окупації [17].

Внаслідок незавершеності окупації Кри-

му, складно вивчити процес захоплення Російською Федерацією українських банків на території Автономної Республіки Крим. Фактично відсутні наукові дослідження за цією проблематикою. Разом з тим, наявна джерельна база вже дає можливість у загальному вигляді реконструювати хронологію процесу захоплення Російською Федерацією банківської системи України на території Автономної Республіки

Крим, проаналізувати діяльність Національного банку України по блокуванню протиправних заходів окупантів і визначити наслідки окупації Криму для банківської системи України. Такий аналіз може бути використаний при поданні Україною позову проти Російської Федерації до міжнародних судових установ для визначення та отримання компенсації за окупацію Криму.

Список використаних джерел

1. Указ Президента Республики Крым «О банках и банковской деятельности на территории Республики Крым» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/krym/show/rb0038115-94>.

2. Определены основные принципы функционирования бюджетно-финансовой системы Республики Крым [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rada.crimea.ua/news/17_03_2014_7.

3. Председателем Банка Крыма назначен Николай Барилюк [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.capital.ua/ru/news/15333-predsedatelem-banka-kryma-naznachen-nikolay-barilyuk>.

4. Нацбанк отключил крымские банки от системы электронных платежей [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://minfin.com.ua/2014/03/17/1894577/>.

5. В Крыму началось официальное обращение российского рубля [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zn.ua/ECONOMICS/v-krymu-nachalos-oficialnoe-obraschenie-rossiyskogo-rublya-141795_.html.

6. Федеральный конституционный закон «О принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и создании в составе Российской Федерации новых субъектов – Республики Крым и города федерального значения Севастополя» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://graph.document.kremlin.ru/page.aspx?1;3622397>.

7. Банк Крыма начал набор сотрудников [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua-01.com/news/ekonomka/12573-bank-kryma-nachal-nabor-sotrudnikov.html>.

8. Письмо Нацбанка № 25-110/12171 от 24.03.2014 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/letters-and-orders/national-bank/4598-12171.html>.

9. Центробанк лишил Крым самостоятельности [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://izvestia.ru/news/568453>.

10. Письмо Банка России от 1 апреля 2014 года №53-Т «Об открытии банковских счетов, счетов по вкладам (депозитам) на территории Республики Крым и территории города федерального значения Севастополя» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_161189/.

11. Приказ Банка России от 3 апреля 2014 г. № ОД-525 «О предъявлении требования Банка России о представлении реестра обязательств перед кредиторами и вкладчиками в соответствии с Федеральным законом «Об особенностях функционирования финансовой системы Республики Крым и города федерального значения Севастополя на переходный период» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/70537044/#ixzz3ZpLJh71k>.

12. Приказ Банка России от 4 апреля 2014 года № ОД-561 «О прекращении деятельности обособленных структурных подразделений банков, действующих на территории Республики Крым и (или) города федерального значения Севастополя» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/70531640/>.

13. Глава ЦБ утвердила ускоренный порядок открытия филиалов российских банков в Крыму [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.banki.ru/news/lenta/?id=6400172>.

14. Постановва Правління Національного банку України від 6 травня 2014 року № 260 «Про відкликання та анулювання банківських ліцензій та генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій окремих банків і закриття банками відокремлених підрозділів, що розташовані на території Автономної Республіки Крим і міста

Севастополя» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0260500-14>.

15. Закон України № 1207-VII від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.

16. ЦБ прекратил деятельность госбанка Украины в Крыму [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://lenta.ru/news/2014/05/26/banki2/>.

17. Кравец М. Полубанки полуострова [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://focus.ua/money/311557/>.